

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Hrychová

Předběžná opatření upravující poměry dítěte v kontextu aktuální judikatury

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Předběžná opatření upravující poměry dítěte v kontextu aktuální judikatury“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Milevsku dne 28. dubna 2021

Veronika Hrychová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za vstřícnost, ochotu, cenné připomínky a odborné vedení při psaní mé diplomové práce. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům za nekonečnou trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Obsah.....	4
Seznam použitých zkratk 6	6
Úvod.....	7
1. Předpoklady nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé.....	10
1. 1. Právomoc a příslušnost soudu.....	10
1. 2. Odůvodněnost zásahu.....	11
1. 2. 1. Potřeba zatímního upravení poměrů účastníků	11
1. 2. 2. Obava, že by byl výkon soudního rozhodnutí ohrožen.....	11
1. 3. Srozumitelnost a určitost návrhu obsahujícího předepsané náležitosti	12
1. 3. 1. Náležitosti návrhu obecné.....	12
1. 3. 2. Náležitosti návrhu zvláštní	12
1. 4. Složení jistoty.....	13
1. 5. Neodmítnutí návrhu či nezastavení řízení soudem.....	14
1. 5. 1. Závaznost výroku předběžného opatření	15
1. 6. Stručné vymezení rozdílů mezi zvláštním předběžným opatřením a obecným předběžným opatřením.....	16
2. Rozbor aktuální judikatury k předběžným opatřením.....	17
2. 1. Problematika slyšení nezletilého dítěte v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, s ohledem na možné ovlivnění ze strany jednoho z rodičů.....	17
2. 1. 1. Nález Ústavního soudu podporující argumenty pro bezpodmínečné přímé slyšení nezletilého v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči	18
2. 1. 2. Usnesení Ústavního soudu nepodporující bezpodmínečné přímé slyšení nezletilého v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči	20
2. 1. 3. Právo nezletilého dítěte být slyšeno	22
2. 1. 4. K ovlivnění názoru nezletilého dítěte jedním z rodičů	23
2. 1. 5. Navrhované řešení dle autorky	25
2. 2. Problematika využití obecného předběžného opatření v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte.....	27
2. 2. 2. Nález Ústavního soudu podporující argumenty pro využití obecného předběžného opatření i za naplnění podmínek pro nařízení zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě	28
2. 2. 2. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové podporující argumenty pro využití pouze zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě.....	29
2. 2. 3. Usnesení Ústavního soudu.....	30
2. 2. 4. Předpoklady nařízení zvláštního předběžného opatření v kontextu odůvodněnosti zásahu	31
2. 2. 5. Vztah mezi z. ř. s. a o. s. ř. ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte	33
2. 2. 6. Navrhované řešení dle autorky	33
Závěr.....	36
Seznam použitých zdrojů.....	40
1. Monografie.....	40
2. Komentáře	40

3. Odborné články.....	40
4. Sborníky	41
5. Judikatura	41
6. Právní předpisy.....	42
7. Internetové zdroje.....	42
Abstrakt	44
Abstract	45
Klíčová slova.....	46
Key words	46

Seznam použitých zkratk

Listina	Listina základních práv a svobod
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
o. z.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústava	Zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
z. ř. s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tato diplomová práce se bude věnovat institutu tzv. obecných předběžných opatření upravujících poměry dítěte dle ustanovení § 76 o. s. ř., kdy v její první části budou vymezena hlediska předpokladů nařízení těchto předběžných opatření ve věci péče o nezletilé spolu s velmi stručným vymezením tzv. zvláštních předběžných opatření dle § 452 an. z. ř. s., tak aby byl v následujícím textu znatelný rozdíl mezi těmito dvěma instituty, v její druhé části a z hlediska rozsahu a zvoleného tématu i hlavní části bude rozebrána aktuální judikatura týkající se problematiky obecných předběžných opatření upravujících poměry dítěte.

Toto téma si autorka diplomové práce vybrala, protože i ze své praxe v advokátní kanceláři si je velice dobře vědoma toho, že počet návrhů na nařízení předběžných opatření v řízeních týkajících se péče soudu o nezletilé děti neustále narůstá, z čehož současně vyplývá, že stále mnohem více dětí zůstává bez vyvážení péče obou rodičů. Bohužel se v této oblasti nemohou účastníci řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření spolehnout na to, že soud bude postupovat obdobně jako v již nařízených pravomocných a vykonatelných usneseních jejich případu skutkově podobných. Z čehož vyplývá i to, že se autorka ve své diplomové práci zaměří na roztržité a protichůdné názory v současné judikatuře, kdy účastníci řízení nemohou předvídat soudní rozhodnutí. Dalším z důvodů pro zvolení tohoto tématu je pro autorku diplomové práce i ten fakt, že ani v odborných kruzích nejsou, a to ani přes aktuálnost tohoto tématu s ohledem na zájmy nezletilých dětí, doposud shodné názory na tom, kdy se tato opatření mohou využít, případně, jaké poměry mezi rodiči a dětmi se jimi mohou prozatímně upravit, a to s ohledem na existenci tzv. zvláštních předběžných opatření dle § 452 an z. ř. s.

Soudy nařizují předběžné opatření pouze na základě informací a podkladů předložených navrhovatelem¹ bez provádění klasického dokazování, což sebou současně nese i vyšší hrozbu věcné nesprávnosti konečného usnesení o předběžném opatření, když následně hrozí i to nebezpečí, že rodinné vztahy mezi rodiči a dítětem, popřípadě dětmi, mohou být narušeny či dokonce zcela zničeny a zároveň to může ovlivnit rozhodování a životy dětí v budoucím životě.² Dojde-li v důsledku odevzdání dítěte do péče jednoho z rodičů na základě jím soudu předložených nesprávných a často i poškozujících informací k odcizení dítěte od druhého z rodičů, je takový

¹ Pod pojmem „navrhovatel“ je u předběžných opatření dle § 76 o. s. ř. myšlen ten, kdo podal návrh na nařízení předběžného opatření - tedy „žalobce“, a tím vůči komu je směřován návrh je nazýván „žalovaným“ viz. § 90 odst. 3 o. s. ř. V této diplomové práci bude užíván pojem „navrhovatel“.

² K tomuto je vhodné zmínit statistické informace z článku Romany Rogalewiczové, ve kterém uvádí, že : „přibližně 60—70 % rozcházejících se rodičů je schopno se na další úpravě životní situace svých dětí bez vážnějších problémů domluvit, přibližně 25—30 % případů je pak spojeno s nutností intervence dalších osob, které rodičům s řešením jejich situace pomáhají (tyto případy pak končí buď dohodou rodičů po delší době a s využitím podpory některé z pomáhajících profesí, nebo autoritativním rozhodnutím soudu, které je však ze strany rodičů respektováno). Zbývajících 3—5 % případů je pak řezeno mezi natolik závažné, že jsou prakticky neřešitelné a konflikty mezi rodiči v nich často přetrvávají až do dospělosti dětí“ Viz. ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů. *Bulletin advokacie*, 2017, roč. 23, č. 12, s. 35.

zásah nejen obtížně napravitelný, ale může taktéž ovlivnit konečné usnesení o nařízení předběžného opatření, neboť citová orientace dítěte a jeho názor hraje při rozhodování o svěřeni dítěte do péče velmi významnou roli.

Z hlediska časového a geografického se diplomová práce zabývá analýzou pouze aktuální právní úpravy o. s. ř. a z. ř. s. v České republice.

Diplomová práce má za cíl pomocí metody analýzy právních norem, kdy u každého rozebíraného judikátu bude užit současně judikát rozebíranou problematikou mu obdobným, nicméně závěrečnou argumentací zcela odlišným, poukázat na aktuální otázky předběžných opatření upravujících poměry dítěte. V závěru diplomové práce bude zhodnocen dopad předběžných opatření na vztahy mezi rodiči a dětmi a současně budou navrženy možnosti procesního řešení problematiky předběžných opatření upravujících poměry dítěte, zohledňující vždy to nejlepší z rozebíraných judikátů.

S ohledem na zvolenou judikaturu si autorka diplomové práce klade následující výzkumné otázky: Za prvé, zda musí soud slyšet nezletilého metodou přímého výslechu v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, vždy bezpodmínečně či zda může od přímého slyšení nezletilého v některých případech upustit? Kdy autorka diplomové práce zanalyzuje, jak judikát svědčící pro absolutní právo nezletilého být přímo slyšen soudem v řízení o vydání předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, tak judikát umožňující výjimku z přímého slyšení nezletilého soudem v řízení o vydání předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči. Současně definuje právo nezletilého dítěte být slyšeno a zaměří se i na bohužel v dnešní době poměrně častý fenomén ovlivňování názoru dítěte jeho rodiči, které naše soudy nejsou v praxi většinou schopny rozpoznat. Právě kvůli ovlivňování jedním z rodičů jsou často vztahy rodičů s dětmi narušeny, a to jak dočasně, tak v některých případech bohužel i nenávratně. Výzkumnou otázku autorka diplomové práce zodpoví po zanalyzování všech výše uvedených institutů a problémů.

Za druhé si autorka diplomové práce klade otázku, zda je možné nařídit obecné předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro vydání zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte? Autorka si je vědoma toho, že tato problematika je řešena již od počátku účinnosti z. ř. s., který nastolil dvojkolejnost při rozhodování o návrhu na vydání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, ale za zvolením této výzkumné otázky si i přesto stojí, jelikož nejenže do dnešního dne nepanuje v rámci odborné veřejnosti, ani soudní praxi shoda na tom, zda to lze, ale především chce dostát tématu své práce, které zní „*Předběžná opatření upravující poměry dítěte v kontextu aktuální judikatury*“, kdy judikatura bude u této výzkumné otázky opravdu velice aktuální a to díky

analyzování nálezů Ústavního soudu ze dne 2. února 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20. Autorka při řešení této otázky bude postupovat obdobným způsobem jako při řešení otázky první. Kdy ke zvolené otázce uvede a zanalyzuje judikáty, které jsou názorově na stejnou věc odlišné. Nadto uvede i další judikát, zaměřený na to, zda lze obecným předběžným opatřením předat dítě do péče jednoho z rodičů, který dopomůže k analýze první dvou zvolených judikátů.

1. Předpoklady nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé

Na úvod diplomové práce je potřeba vypořádat se s tím, jaké předpoklady musí být naplněny pro to, aby mohl soud nařídit předběžné opatření ve věci péče o nezletilé. Tento výklad je směřován na tzv. „obecná“³ předběžná opatření dle § 76 o. s. ř., ale nejsou v něm v závěru této kapitoly okrajově opominuta ani tzv. „zvláštní“⁴ předběžná opatření dle § 400 an. z. ř. s.⁵ a § 452 an. z. ř. s., jež jsou potřebná k vymezení odlišností mezi těmito dvěma instituty.

Nejprve je potřeba vyjasnit vztah mezi o. s. ř. a z. ř. s. Jelikož úprava zvláštních předběžných opatření není v z. ř. s. ucelená, využije se dle § 1 odst. 1 a odst. 3 z. ř. s. subsidiárně právní úprava obsažená v o. s. ř.⁶ Ač byla úprava § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. prosince 2013)⁷ bez náhrady přesunuta do z. ř. s., neznamená to, že nařizovat předběžná opatření dle § 76 o. s. ř. nadále zákonodárce neumožňuje. Obzvláště pojem „zejména“ v odst. 1 komentovaného ustanovení zcela zřetelně naznačuje, že se jedná o výčet demonstrativní, konkrétně jeho písm. e) umožňuje dle některých názorových proudů soudům vydávat obecná předběžná opatření upravující poměry dítěte, jelikož formulace, že „*může být účastníku uloženo zejména, aby něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel*“ lze výkladem dovodit, že odevzdání do péče je výkonem předběžného opatření.⁸

1. 1. Pravomoc a příslušnost soudu

Soud je pravomocný k nařízení předběžného opatření, pokud se návrh na jeho nařízení vztahuje k věci, o níž má soud dle § 7 o. s. ř. pravomoc rozhodnout.⁹

³ Jež bývají také nazývána „pomalá“ předběžná opatření. V diplomové práci je bude autorka nazývat buďto „předběžná opatření“ nebo „obecná předběžná opatření“ pokud vyvstane potřeba jejich odlišení od „zvláštních předběžných opatření.“

⁴ Jež bývají také nazývána „rychlá“ předběžná opatření. V diplomové práci je bude autorka nazývat „zvláštní předběžná opatření.“

⁵ Tedy předběžná opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, která nejsou tématem této diplomové práce, a tudíž nebudou rozebírána ani brána v potaz.

⁶ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 295.

⁷ Pozn. autorky. Jež umožňovala odevzdat dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud.

⁸ Těmito názorovými proudy jsou např.: ŠÍNOVÁ, Renáta. Několik poznámek k použitelnosti obecného předběžného opatření v rámci péče soudu o nezletilé. *Soudní rozhledy*, 2019, č. 11-12, s. 353. Dále: WESTPHALOVÁ, Lenka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2020, s. 1153.

⁹ ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703>

Soud je příslušný k nařízení předběžného opatření, pokud je naplněna jeho věcná i místní příslušnost, odvíjející se od příslušnosti ve věci samé dle § 74 odst. 3 o. s. ř.¹⁰ V případě péče soudu o nezletilé je věcně a místně příslušným soudem okresní soud, jež je obecným soudem dítěte.¹¹

1. 2. Odůvodněnost zásahu

Důvodem pro nařízení předběžného opatření je potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků či obava, že by byl výkon soudního rozhodnutí ohrožen.

1. 2. 1. Potřeba zatímního upravení poměrů účastníků

Aby byl tento předpoklad naplněn, musí být kumulativně splněny dvě základní podmínky. První podmínkou je osvědčení nároku, jehož zajištění předběžnou úpravou si okolnosti vyžadují, a to nejméně v pravděpodobné míře. Druhou podmínkou je nutnost prokázání nařízení předběžného opatření s ohledem na nepříznivou situaci. Čímž se dostáváme k usnesení¹², ve kterém se nachází vysvětlení rozdílu mezi pojmy „osvědčit“ a „prokázat“, který oba pojmy odlišuje na základě míry jistoty o pravdivosti prozatím pouze tvrzeného skutkového stavu věci. Samotný nárok postačí být pouze osvědčen (což je nižší míra pravdivosti než prokázání)¹³, zatímco nepříznivá situace, vyžadující prozatímní úpravu poměrů účastníků musí být prokázána (což je vyšší míra pravdivosti než osvědčení). Potřeba prozatímní úpravy poměrů účastníků nastává, pokud by nenařízením předběžného opatření mohlo dojít k vytvoření nezvratného stavu.¹⁴

Důkazní povinnost, že je dosavadní stav potřeba upravit, leží na navrhovateli, jenž má za to, že jeho práva jsou žalovaným ohrožována či dokonce porušována a současně se bojí nepříznivých následků z porušování jeho práv plynoucích, a proto nemůže posečkat na rozhodnutí soudu ve věci samé.¹⁵

1. 2. 2. Obava, že by byl výkon soudního rozhodnutí ohrožen

Pro to, aby mohla existovat obava, že by provedení výkonu soudního rozhodnutí bylo ohroženo, je prokazatelně potřeba existence meritorního rozhodnutí, případně jiné listiny, jež je titulem pro výkon rozhodnutí. Návrh na nařízení předběžného opatření musí být podán před

¹⁰ Tamtéž. K tomu i Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. srpna 1994, sp. zn. 13 Co 651/94.

¹¹ Což lze dovodit z § 3 odst. 1 z. ř. s. a § 467 odst. 1 z. ř. s. ve spojení s § 4 odst. 2 z. ř. s.

¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2014, č.j. 1 Cmo 162/2014-222.

¹³ K tomu např. MAŘÁDEK, David. Právní režim objasňování skutkového stavu v řízení o návrhu na předběžné opatření podle občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*, 2019, č. 1, s. 29. Dle kterého osvědčení nároku znamená, že se tvrzená skutečnost odehrála s pravděpodobností přesahující míru 50 %.

¹⁴ JIRSA, Jaromír. Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžného opatření. *Právní prostor : Odborný kongres*, 2015, [cit. 17. dubna 2021]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni>. >

¹⁵ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Orbis, 1975, s. 81. Srov. obdobně ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 123.

samotnou vykonatelností rozhodnutí, případně může návrhovač osvědčit vážné důvody, kvůli kterým doposud nepřistoupil k vymáhání soudem uložené povinnosti soudní cestou.¹⁶

1. 3. Srozumitelnost a určitost návrhu obsahujícího předepsané náležitosti

1. 3. 1. Náležitosti návrhu obecné

Obecné náležitosti dle § 42 odst. 4 o. s. ř. musí obsahovat každé podání, návrh na nařízení předběžného opatření nevyjímaje,¹⁷ a dle citovaného ustanovení jsou jimi tyto: „*musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.*“ Navrhovatel musí listinné podání¹⁸ doručit soudu v takovém množství stejnopisů, aby jeden obdržel soud a po jednom dostal každý z účastníků řízení mimo návrhovače samotného, přílohy návrhu postačí v jedné kopii.¹⁹ Povinnost datování a vlastnoručního podpisu neplatí pro podání učiněná v elektronické formě²⁰, v případě zastoupení advokátem, může být advokátův podpis nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor je uložen u soudu, kterému je doručen návrh na nařízení předběžného opatření.²¹ Přílohy, jichž se návrhovač dovolává, musí být předloženy již se samotným návrhem, neboť lhůta pro rozhodnutí není-li zde nebezpečí z prodlení, činí pouhých 7 dnů, tudíž bez nich by soud nebyl schopen daný návrh posoudit a rozhodnout o něm.²²

1. 3. 2. Náležitosti návrhu zvláštní

Mezi zvláštní náležitosti návrhu na nařízení předběžného opatření řadíme označení účastníků, vylíčení skutečností, jež dokládají a odůvodňují, že je mezi účastníky potřeba zatímní úpravy poměrů, případně že jsou zde obavy z toho, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. V neposlední řadě mezi tyto náležitosti spadá i konkretizace, čeho se návrhovač svým návrhem na nařízení předběžného opatření domáhá, a samozřejmě i zmínka o tom, jakou žalobu ve věci samé v brzké době podá.²³ Zejména konkretizace budoucí žaloby má mimořádnou důležitost,

¹⁶ Viz. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. února 1995, sp. zn. 46/95.

¹⁷ ŠÍNOVÁ Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223.

¹⁸ Podání v jiných než listinných formách postačí pouze jedním stejnopisem.

¹⁹ ŠÍNOVÁ Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 223.

²⁰ Pro podání v elektronické podobě platí, že i jeho přílohy mohou být v elektronické podobě.

²¹ ŠÍNOVÁ Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 224.

²² ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703>.

²³ ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703>.

neboť soud musí při svém rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření brát v potaz i nárok, jež bude následně uplatněn v meritorní věci.²⁴

V případě, že je návrh na nařízení předběžného opatření podán jako samostatné podání až po zahájení řízení věci samé dle § 102 odst. 1 o. s. ř., tak dle Usnesení Vrchního soudu v Praze²⁵ nemusí obsahovat totožné vymezení účastníků jako věc samá, ovšem pouze za podmínky, že z návrhu vyplývá tak vysoká míra souvislosti, z níž je zřetelné, že okruh účastníků je nepochybný.²⁶ Svoboda argumentuje také tím, že soud musí kterékoliv podání hodnotit a posuzovat v kontextu všech podání každého účastníka, které již dříve byly soudu doručeny.²⁷

1. 4. Složení jistoty

Jistota slouží kromě svého hlavního účelu, tedy zajištění náhrady škody nebo jiné újmy mimo jiné také k tomu, aby nebyl na protistranu vytvářen procesní nátlak, má pomoci k tomu, aby si navrhovatel dostatečně promyslel, zda návrh na nařízení předběžného opatření opravdu podá.²⁸ Proto byla novelou o. s. ř. č. 59/2005 Sb., účinnou od 1. dubna 2005, do našeho řádu zavedena, a to ve výši 50 000 Kč, aby byla následně novelou o. s. ř. č. 218/2009 Sb., účinnou od 20. července 2009 snížena na současných 10 000 Kč.

Může ovšem uhrazení jistoty navrhovatelem soud požadovat i u předběžného opatření ve věcech péče o nezletilé dle § 76 o. s. ř.? Jazykovým výkladem bychom nepochybně došli k tomu, že může, dokonce i některé soudy se tímto výkladem řídí. Ale bylo by to spravedlivé? V případě složitých rodinných vztahů, kdy obzvláště rodič nemající dítě v péči čili tzv. nerezidentní rodič hradí pravidelně výživné k rukám druhého rodiče, jenž má dítě ve své péči čili tzv. rezidentního rodiče, by byl zatížen povinností hradit poměrně vysokou částku, kterou institut jistoty představuje, či dokazovat důvody, jež prokážou jeho nárok na osobní osvobození od složení jistoty, a tím by byl dle autorky diplomové práce omezován okruh účastníků, v tomto případě z řad rodičů.

Někteří autoři, například Jirsa Jaromír, v institutu povinného hrazení jistoty společně s podáním návrhu na nařízení předběžného opatření omezení okruhu účastníků neshledávají, jelikož v osobním osvobození nespátřují zatížení navrhovatele.²⁹ S tímto názorem se autorka

²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. března 2000, sp. zn. 7 Cmo 237/2000.

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. října 2001, sp. zn. 7 Cmo 649/2001.

²⁶ SVOBODA, Karel. Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, s. 25.

²⁷ Tamtéž, s. 26.

²⁸ JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/?vtextu=soudcovský%20komentář#lema0>>.

²⁹ Tamtéž.

diplomové práce neztotožňuje, jelikož pro laickou veřejnost může být vylíčení důvodů pro osobní osvobození navrhovatele či vyplnění formuláře soudu pro potvrzení majetkových poměrů³⁰ nesmírně zatěžující a obtížné. V případě, že někteří autoři, např. Šínová Renáta dovozují i u zvláštních předběžných opatření, která lze nařídít pouze na návrh, věcné osvobození v případě, že se jedná o předběžné opatření u jakékoliv významné záležitosti ovlivňující poměry dítěte, na níž se rodiče nejsou schopni dohodnout, ač z jazykového výkladu § 12. odst. 3 z. ř. s. toto osvobození nevyplývá³¹, nevidí autorka této diplomové práce důvod, proč by se pomocí objektivně teleologického výkladu³² nedalo věcné osvobození aplikovat i na předběžná opatření ve věci péče o nezletilé dle § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř., jelikož smyslem a účelem zákonodárce musí být nejen osvobození OSPODu od hrazení jistoty, ale i rodiče, který má ztížené postavení už jenom kvůli tomu, že nemá dítě ve své péči.

1. 5. Neodmítnutí návrhu či nezastavení řízení soudem

Odmítnout návrh na nařízení předběžného opatření může soud ve dvou případech. Kdy prvním z nich je, že návrh nesplňuje patřičné náležitosti nebo je neurčitý³³ či nesrozumitelný³⁴. Druhým z nich je, že nebyla složena jistota³⁵.

Zastavit řízení o návrhu na nařízení předběžného řízení musí soud vždy, když navrhovatel vezme zpět svůj návrh³⁶ nebo pro takzvaný neodstranitelný nedostatek podmínky řízení,³⁷ mezi něž patří např. nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení v době jeho zahájení (smrt), překážka zahájeného řízení neboli litispendence dle § 83 o. s. ř., překážka věci rozsouzené neboli res iudicata dle § 159a odst. 5 o. s. ř. V tomto bodě je dobré zmínit, že odmítnutí návrhu nezakládá překážku

³⁰ Pozn. autorky: kancelářský vzor 58.

³¹ K tomu blíže ŠÍNOVÁ, Renáta. Předběžné opatření jako řešení významné záležitosti, na které se rodiče nemohou dohodnout. In ROTREKLOVÁ, Eva a kol. *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů. Sborník z XVI. celostátního semináře. Vztahy a vazby dítěte v náhradní rodinné péči a ústavní výchově*. Brno: Centrum Triáda, 2016, s. 44 - 45, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.triada-centrum.cz/images/sbornik_II.pdf>. Tento příspěvek byl rovněž určen k publikaci v monografii ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. S ohledem na rozsah a téma diplomové práce autorka není schopná v této diplomové práci obsáhnout téma věcného osvobození od jistoty ve věci péče o nezletilé, proto odkazuje na tento příspěvek.

³² K tomu blíže MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha. : C. H. Beck, 2009, s. 152 - 153.

³³ Pokud je návrh neurčitý, musí soud jednoznačně stanovit, které z vylíčených skutečností byly neurčité a v čem tuto neurčitost spatřuje, což pomůže navrhovateli vyvarovat se stejných chyb v dalších podáních. Viz. JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/2?vtextu=soudcovsky%20komentar#lema0>>.

³⁴ Viz § 75a o. s. ř.

³⁵ Viz § 75b odst. 2 o. s. ř.

³⁶ Viz § 96 o. s. ř.

³⁷ Viz § 104 o. s. ř.

litispence či res iudicata, navrhovatel se tedy může poučit ze svých chyb, podání opravit a podat znovu.³⁸

1. 5. 1. Závaznost výroku předběžného opatření

O samotném návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne soud usnesením.³⁹ Je vhodné zde uvést výklad § 169 odst. 3 o. s. ř., který zní: „*Jestliže se usnesení nedoručuje, stačí v písemném vyhotovení uvést výrok a den vydání.*“, ze kterého by se dalo jazykovým výkladem dojít k závěru, že v případě, kdy soud zcela vyhoví návrhu na předběžné opatření, není povinen své usnesení odůvodnit. Neodůvodnění úspěšného návrhu by ovšem soud porušil právo účastníka, jenž je na základě nařízeného předběžného opatření k něčemu povinen, na spravedlivý proces vyplývajícího z článku 36. odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, proto je nutné toto ustanovení chápat opačným způsobem,⁴⁰ k čemuž dopomůže výklad tohoto ustanovení v souladu s jeho smyslem a účelem.⁴¹

Závaznost je v případě předběžných opatření vykládána jako oblast osob povinných podvolit se rozhodnutí. Stejně platí i v případě, že navrhovatel nebude se svým návrhem úspěšný, musí respektovat rozhodnutí a překážku věci rozsouzené, tedy nemůže za skutkově totožné situace podat další návrh⁴². Což ovšem neplatí bezvýjimečně, když hovořit se dá o dvou případech. Prvním z nich je situace, kdy navrhovatel po předchozím pravomocném zamítnutí svého návrhu podá nový návrh, a to sice na předběžné opatření stejného obsahu, ale vylíčí nové skutečnosti. Druhým z nich je situace, kdy navrhovatel po pravomocném zamítnutí svého návrhu podá nový návrh, a to nejen stejného obsahu, ale i na základě stejných skutečností. Nicméně v tomto druhém případě musel být minulý návrh zamítnut jen pro nedosvědčení rozhodných skutečností⁴³ pro nařízení předběžného opatření.⁴⁴

³⁸ ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703>.

³⁹ Pro toto usnesení jsou závazná pravidla formulovaná v § 167 an. o. s. ř.

⁴⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 129.

⁴¹ K této problematice blíže Nález Ústavního soudu ze dne 3. září 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09.

⁴² JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/2?vtextu=soudcovský%20komentář#lema0>>.

⁴³ Tedy nedoložení listinných důkazů.

⁴⁴ ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703>.

Analogický názor sdílí i LEVÝ Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 314 - 315.

1. 6. Stručné vymezení rozdílů mezi zvláštním předběžným opatřením a obecným předběžným opatřením

Řízení o nařízení zvláštního předběžného opatření dle § 452 an. z. ř. s. se odlišuje od řízení o nařízení obecného předběžného opatření dle § 76 o. s. ř. tím, že se jedná o řízení nesporné, podléhající zásadě vyšetřovací, v některých případech zahajitelné i ex offo, případně je k podání návrhu aktivně legitimován pouze OSPOD, čímž je okruh navrhovatelů podstatně zúžen. Lhůta pro rozhodnutí soudu o návrhu je limitována pouhými 24 hodinami, od čehož nepochybně plyne i pojmenování rychlé předběžné opatření. Zatímco obecné předběžné opatření není limitováno přezkoumáváním důvodů, jež vedly k nařízení předběžného opatření, ani maximální dobou jeho nařízení, tak zvláštní předběžné opatření je limitováno jak lhůtou k přezkoumání, jež činí jeden měsíc od jeho vykonatelnosti, tak i maximální dobou jeho trvání, jež činí šest měsíců, případně i déle, a to ve výjimečných případech, kdy nebylo z vážných důvodů a objektivních příčin možné v šestiměsíční době skončit důkazní řízení ve věci samé.

Důvodem pro nařízení tohoto zvláštního předběžného opatření čili odůvodněnost zásahu je ocitnutí se nezletilého dítěte ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen. Z čehož vyplývá, že účelem tohoto předběžného nařízení je ochrana nezletilého, když není zajištěna řádná péče, poté vážného ohrožení jeho života, normálního vývoje či narušení jeho jiného důležitého zájmu⁴⁵.

Tyto rozdíly jsou s ohledem na rozsah a téma diplomové práce nastíněny velmi stručně, vystane-li v následujícím textu potřeba více vysvětlit jednotlivé rozdíly, bude vysvětlena v té konkrétní části.

⁴⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné - praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015, s. 766.

2. Rozbor aktuální judikatury k předběžným opatřením

S ohledem na rychlý a neustálý vývoj společnosti, se neustále odehrávají zásadní změny v nahlížení společnosti na otázky, jež byly před 30 lety považovány za nestandardní, zatímco dnes se staly běžnou součástí života velké části obyvatelstva. Dřívější normou bylo celoživotní manželství, kdy děti se rodily téměř výhradně v nich, zatímco v dnešní době je celoživotní manželství a děti narozené v něm pro velkou část lidí nepředstavitelnou myšlenkou. Děti narozené mimo manželství bylo možné napočítat v pouhých jednotkách procent, zatímco dnes máme kolem sebe plno případů dětí narozených z nesezdaných soužití.⁴⁶ Čímž stoupá i počet návrhů na nařízení předběžných opatření, jimiž se prozatímně upravují vztahy mezi rodiči a nezletilými dětmi navzájem.

Bohužel, rodiče si často neuvědomují, že častými soudními řízeními, kdy zvláště někteří z nich s ohledem na nelimitovaný počet podání podávají velice často návrhy na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, mohou dítěti způsobit pro něj nepředstavitelný stres, v některých případech bychom ho dokonce mohli nazvat přímo traumatem.⁴⁷ Což dle názoru autorky této diplomové práce představuje poměrně zásadní problém, jelikož některé soudy nejsou schopny vést řízení ve věcech péče o nezletilé tak, aby dítě, co nejméně zatěžovaly, a navíc se v některých případech nechají ovlivnit jedním z rodičů, a to buď přímo jím či zprostředkovaně přes jeho dítě, do kterého rodič i nevědomě může vtisknout svůj názor. Soudy by tedy měly v jakémkoliv řízení týkajícího se nezletilého dítěte vést řízení tak rychle, aby mu způsobily co nejmenší stres a současně, aby našly řešení, které je v nejlepším zájmu dítěte.⁴⁸

2. 1. Problematika slyšení nezletilého dítěte v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, s ohledem na možné ovlivnění ze strany jednoho z rodičů

V řízení o předběžném opatření se rozhoduje bez jednání, tudíž soud neprovádí žádné dokazování a při svém rozhodování vychází pouze ze skutečností uvedených v návrhu nebo vyplývajících z listin k tomuto návrhu připojených buďto spolu s návrhem či doložených navrhovatelem do doby vydání rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření.⁴⁹ Na druhou stranu je stát povinen respektovat Úmluvu o právech dítěte, která je dle článku 10 Ústavy mezinárodní smlouvou, která je součástí našeho právního řádu, a která je tudíž nadřazena vnitrostátním zákonům. Uplatní se zde aplikační přednost, tedy stanoví-li mezinárodní smlouva

⁴⁶ RUSÝ, Pavel. Spory o děti - předběžné úpravy. *Soukromé právo*, 2018, č. 9, s. 9.

⁴⁷ ČAMDŽIČOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 2, s. 243.

⁴⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů. *Bulletin advokacie*, 2017, roč. 23, č. 12, s. 35.

⁴⁹ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 307.

něco jiného než zákon, použije se ustanovení mezinárodní smlouvy. K povinnosti slyšet stanoví Úmluva o právech dítěte ve svém článku 12 toto: „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství*“. Dále stanoví ve svém článku 3 odst. 1: „*Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárskými orgány.*“

Výzkumnou otázkou v této podkapitole je, zda musí soud slyšet nezletilého metodou přímého výslechu v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, vždy bezpodmínečně či zda může od přímého slyšení nezletilého v některých případech upustit?

Je vůbec možné, aby tzv. rezidentní rodič nepromítl do svého nezletilého dítěte svá přání a touhy, čímž by ovlivnil jeho výslech v řízení o předběžném opatření? V případě, že se dítě bude nacházet ve věku, v němž je snáze ovlivnitelné, může tento rodič prostřednictvím dítěte poměrně zásadním způsobem v případě přímého slyšení nezletilého v řízení o předběžném opatření, jímž se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, toto řízení ovlivnit.

2. 1. 1. Nález Ústavního soudu podporující argumenty pro bezpodmínečné přímé slyšení nezletilého v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči

Úvodem argumentace musíme nejprve zmínit dle autorky diplomové práce přelomový judikát, tak abychom ho mohli následně zanalyzovat. Stěžovatel, jenž je otcem dvou nezletilých synů (v době vydání napadeného usnesení ve věku čtrnácti a dvou let) se u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou domáhal úpravy styku se svými syny a to návrhem, který byl formulován na svěřeni nezletilých do jeho výlučné péče, jelikož dosavadní styk probíhal pouze na základě dohody s matkou jeho dětí, společně s tímto návrhem podal stěžovatel také návrh na nařízení předběžného opatření úpravy styku s těmito nezletilými syny znějící tak, že by měl nezletilé ve své péči každý sudý týden.

Stěžovateli soud nevyhověl v návrhu na nařízení předběžného opatření zcela, když předběžné opatření nařídil v nižší míře styku, než stěžovatel požadoval, ten proto po dalším neúspěchu v odvolacím řízení u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci podal proti oběma usnesením ústavní stížnost.

Ústavní soud dospěl k závěru, že v průběhu řízení před okresním soudem došlo k zásahu do práva stěžovatele na soudní ochranu, jež sice nenapravit ani odvolací soud, nicméně tento zásah

byl pouze zprostředkovaný kvůli porušení práva staršího nezletilého dle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Vzhledem k tomu, že toto porušení bylo zhojeno následným procesním vývojem, nemohl Ústavní soud konstatovat porušení. Ústavní soud však při přezkumu zjistil jiné pochybení, které stěžovatel nenamítal, a které Ústavní soud považuje za zásadní. Tímto pochybením je, že názor nezletilých na dočasnou úpravu jejich poměrů ke stěžovateli a matce, týkající se péče a styku, nebyl v dosavadním řízení zjištěn.

Ústavní soud připomenul, že již mnohokrát rozhodl o tom, že základním vodítkem při hledání zájmu nezletilého dítěte, je vždy názor dítěte.⁵⁰ Současně ovšem konstatoval, že současná situace je zcela jedinečná, a to s ohledem na to, že v případě předběžného opatření neprobíhá v souladu se zákonem jednání. Dle Ústavního soudu je potřeba vycházet z toho, že práva nezletilých dle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, se aplikují v každém právním řízení, jež se jich týká, tedy i v řízení o nařízení předběžného opatření. Právní řízení, na něž se práva dítěte vztahují, mají být vykládána extenzivně.⁵¹

Ústavní soud souhlasí s názorem Výboru pro práva dítěte, že tam, kde je to možné, by měl být zjišťován názor dítěte přímo. Současně sice nezpochybňuje metodu zjišťování názoru nezletilých prostřednictvím OSPODu, ale metodu přímého výslechu prostřednictvím soudu považuje za preferovanou v každém řízení, ve kterém je možno ji využít. Ústavní soud neshledal žádný důvod k tomu, proč obecné soudy nemohly v posuzovaném případě v sedmidenní lhůtě dle § 75c odst. 2 o. s. ř. vyslechnout staršího nezletilého, tento názor zdůraznil i argumentem, že nalézací soud nevydal předběžné opatření bezodkladně, nýbrž až třetí den po podání návrhu. Bohužel nezletilý syn sám nepodal ve věci stížnost, ani se nepřipojil k otcově stížnosti, tudíž Ústavní soud nemohl ve svém rozhodnutí vzít v potaz porušení jeho základních práv, kterými v daném případě jsou právo být vyslyšen v soudním řízení dle článku 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, právo na soudní ochranu dle článku 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

V průběhu nalézacího řízení byl prostřednictvím OSPODu a dětského psychologa zjištěn názor staršího nezletilého na to, zda mu vyhovuje dosavadní uspořádání poměrů, ten se vyjádřil v obou slyšeních tak, že mu současný režim styku se stěžovatelem vyhovuje. Nadto nezmínil žádnou informaci nasvědčující tomu, že by preferoval jiné uspořádání styku se stěžovatelem. Závěrem Ústavní soud doslova konstatoval, že „*Ačkoliv po řízení o předběžném opatření nelze požadovat identický rozsah dokazování jako po řízení o věci samé, umožnění čtrnáctiletému nezletilému, u něž soud nezjistil ani nepředpokládal v tomto směru žádné překážky, vytvořit si na věc názor a tento soudu prezentovat, jakož i náležitě*

⁵⁰ K tomu např. Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1708/14.

⁵¹ Viz. Výbor pro práva dítěte, Organizace spojených národů. *Všeobecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 12. Právo dítěte být slyšeno*. Ženeva: 2009, s. 66, [cit. 20. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/assets/ppo/v/rfp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>.

přihlédnutí k takto prezentovanému názoru, však i v řízení o předběžném opatření o úpravě styku hrají neopominutelnou roli a názor staršího nezletilého měl představovat jedno z hlavních východisek obou rozhodnutí obecných soudů,“ a současně zavázal obecné soudy k tomu, aby v případě potřeby prozatímní úpravy styku nezletilých s jedním ze svých rodičů, před svým rozhodnutím řádným způsobem vždy zjišťovaly vlastní názor alespoň staršího nezletilého, čímž mu bude umožněno uplatnit jeho právo být slyšen a vyjádřit svůj názor.⁵²

2. 1. 2. Usnesení Ústavního soudu nepodporující bezpodmínečné přímé slyšení nezletilého v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči

Stěžovatel, jenž je otcem dvou nezletilých dětí, a to chlapce a dcery, napadl podáním ústavní stížnosti usnesení Okresního soudu v Českém Krumlově a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích. Okresní soud v Českém Krumlově nejprve schválil dohodu rodičů o svěřeni dítěte do péče matky a o rozsahu styku otce s dětmi. Časem dokonce styk otce s dětmi rozšířil, ačkoliv vztahy mezi rodiči byly již od počátku velmi problematické s tím, že ke vzájemné komunikaci byly nuceni využívat i rodinného terapeuta a psychology. Po déletrvajících problémech podal otec návrh na svěřeni syna do své péče a současně v něm navrhl, aby soud prozatímně upravil péči o nezletilého, a to nařízením předběžného opatření, jež bylo obsahově podobné samotnému návrhu na svěřeni syna do péče. Okresní soud návrh na nařízení požadovaného předběžného opatření zamítl a současně bez návrhu usnesením nařídil předběžné opatření, kterým zavázal matku dítěte předat nezletilého syna do péče dětského diagnostického ústavu. Okresní soud odůvodnil své usnesení tím, že je zcela zřejmé že se situace v rodině znatelně zhoršila a nezletilý syn se chová agresivně a jeví se mu labilní, čemuž nepomáhá fakt, že ho oba rodiče negativně ovlivňují. A to každý ve svůj prospěch s cílem mít ho pouze ve své výlučně péči, kdy oba rodiče argumentují manipulováním nezletilého syna ze strany druhého rodiče. K odvolání matky Krajský soud v Českých Budějovicích svým usnesením potvrdil předchozí rozhodnutí Okresního soudu v Českém Krumlově.

Stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítal, že opatrovnické soudy při posuzování nejlepšího zájmu dítěte nepřihlédly k právu dítěte účastnit se řízení, sdělit své stanovisko a být slyšeno v soudním řízení, kdy argumentoval i nálezem Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. II. ÚS 1931/17, právo nezletilého dítěte být slyšeno a vyjádřit svůj názor je dle něj v posuzovaném

⁵² Viz. Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. II. ÚS 1931/17.

případě více intenzivnější, jelikož syn byl vytrhnut z péče rodičů a umístěn do dětského diagnostického ústavu.⁵³

Ústavní soud se opakovaně vyjadřuje ke způsobilosti předběžného opatření jakožto opatření prozatímní úpravy zasáhnout do základních práv a svobod účastníků řízení se závěrem, že předběžná opatření jsou způsobilá zasáhnout do těchto práv. Přezkoumat tento zásah lze však pouze přes tzv. omezený test ústavnosti, jelikož předběžné opatření jako opatření prozatímní povahy neprejudikuje konečný výsledek soudního řízení. Omezený test ústavnosti znamená, že se Ústavní soud omezí jenom na posouzení zákonnosti podkladu na nařízení předběžného opatření, jeho nařízení příslušným orgánem, kdy toto nařízení není pouze svévolí příslušného orgánu.⁵⁴ V našem případě tedy soud omezený test ústavnosti provedl se závěrem, že nařízené předběžné opatření mohlo zasáhnout do základních práv a svobod účastníků, jelikož příslušné soudy vydaly napadaná usnesení o nařízení předběžných opatření, které vedly k zamítnutí návrhu otce na vydání předběžného opatření o prozatímním svěřeni nezletilého do jeho péče, jakož i k nařízení předběžného opatření zahájeného z úřední povinnosti, na jehož základě byl nezletilý dočasně předán do péče dětského diagnostického ústavu, na základě zákona.

K námitce stěžovatele, že jeho nezletilý syn nebyl v soudním řízení o nařízení předběžného opatření slyšen, čímž bylo zasaženo do jeho práva být slyšen v každém soudním řízení, jež se ho dotýká, vyplývající z článku 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, Ústavní soud tentokrát uvedl, že výslech nezletilého dítěte nemusí být prováděn přímo soudem samotným. Z posuzovaného spisového materiálu Ústavní soud totiž usoudil, že i přestože nebyl okresní soud před vydáním předběžného opatření v přímém kontaktu s nezletilým synem, tak to automaticky neznamená, že není o jeho přáních a zájmech informován. Jak již bylo zmíněno výše, tak vztahy mezi bývalými manželi byly velmi problematické, což znamená, že byli pod dohledem OSPODu monitorujícího situaci v rodině, dále i mediátorky, rodinného terapeuta, klinických psychologů a pracovníků Krizového centra pro děti s rodinu pro Jihočeský kraj, kdy všichni tito pravidelně informovali soud o provedených výstupech a zjištěních.

Proto Ústavní soud shledal, že právo nezletilého syna být slyšen a vyjádřit svůj vlastní názor v soudním řízení, jež se ho, týká bylo naplněno, a to i zprostředkovaně přes zprávy výše zmíněných orgánů zanesených do spisového materiálu. Zajištění přímého slyšení dítěte soudem v řízení před nařízením předběžného opatření dle Ústavního soudu tedy neplatí absolutně, jelikož „*Nezletilý nemusí*

⁵³ Za zmínku stojí i to, že stěžovatel zpochybňoval zákonné podmínky pro vydání předběžného opatření dle § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř.

⁵⁴ K tomuto obdobně viz. Nález Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 1999, sp. zn. II. ÚS 221/1998. Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. října 2014, sp. zn. I. ÚS 2857/14. Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 1393/17.

*nutně sdělovat svůj názor přímo soudu, byť přímé zjištění jeho názoru tam, kde je to možné, se preferuje, samo o sobě však není vyloučeno, aby soud zjistil názor nezletilého prostřednictvím orgánu sociálně právní ochrany dětí, jak se také v posuzované věci stalo.*⁶⁵ Ústavní soud tedy uzavřel své usnesení tím, že okresní i krajský soud postupovaly a rozhodly v souladu se zákonnými podmínkami pro zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření na svěřeni nezletilého syna do péče otce, stejně jako pro nařízení předběžného opatření ukládající matce předat nezletilého syna do péče diagnostického ústavu.⁵⁶

2. 1. 3. Právo nezletilého dítěte být slyšeno

Předně je důležité na tomto místě upřesnit, že tematika následující podkapitoly vychází z předpisů a komentářů týkajících se řízení ve věci samé, nicméně dle autorčina názoru se musí vztahovat i na řízení o nařízení předběžného opatření, aby byly dané jasné právní mantinely pro slyšení dítěte a soudy ještě více nezkomplikovaly již tak složitou praxi výslechu nezletilého dítěte vymyšlením odlišných pravidel pro slyšení nezletilého v řízení odehrávajícím se před nařízením předběžného opatření.

Pokud soud vyhodnotí, že dítě je již schopno vyjádřit svůj názor, tak má následně přistoupit k výslechu tohoto dítěte v řízení, jež se ho týká. Což ovšem neznamená, že každému názoru přisoudí stejnou váhu. Musí si nejprve zanalyzovat, zda dítě není ve svém vyjádření ovlivněno jedním z rodičů či jinou osobou, typicky prarodiči či novými partnery rodičů, když tomu tak není, tak může názoru dítěte přisoudit vyšší míru důležitosti.⁵⁷ Dle Westphálové L. a Holé L. „*čl. 12 Úmluvy o právech dítěte vyplývá, že dítě má právo ovlivňovat záležitosti, které se týkají jeho života, a nejedná se pouze o práva odvozená od jeho zranitelnosti (právo na ochranu) nebo závislosti na dospělých (právo na péči).*“⁵⁸ Na základě právní úpravy obsažené v § 100 odst. 3 o. s. ř.⁵⁹ a § 867 o. z. je určena vyvratitelná domněnka, dle které se má za to, že je dítě starší dvanácti let schopno informace přijmout, vytvořit si vlastní názor o probíraných záležitostech a tento názor následně soudu sdělit. Názoru dítěte věnuje soud dle tohoto ustanovení patřičnou pozornost. Za zmínku stojí i rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, jež ve věci Havelka a ostatní proti České republice, zmínil, že je

⁵⁵ Obdobně viz. Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. října 2016, sp. zn. II. ÚS 2394/16.

⁵⁶ Viz. Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. května 2020, sp. zn. III. ÚS 1087/2020.

⁵⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. HOLÁ Lenka. Zapojování dětí do rozhodování ve věcech, které se jich týkají, v kontextu rodinné mediace. *Právní rozhledy*, 2019, č. 13 – 14, s. 470.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Na tomto místě je podstatné vyložit pojem „výslech“ ve znění citovaného paragrafu. Výslechem se v tomto případě samozřejmě myslí slyšení nezletilého dítěte formou rozhovoru se soudcem, nikoliv obvyklou formou. Viz. TUNKL, Martin. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 789.

politováníhodné, že nezletilé děti ve věku jedenácti, dvanácti a třinácti let nebyly vyslechnuty, ač se jich řízení u obecných přímo týkalo.⁶⁰

Soudy, v případě že nepřipustí slyšení nezletilého dítěte, rády argumentují tím, že dítě má respektovat rozhodnutí rodičů a neberou v potaz to, že dítě není pouhý objekt, a i při okrajovém dotčení jeho práv a povinností, na něj musí být pohlíženo jako na subjekt práv a povinností, jenž má právo vyjádřit svůj názor, a tudíž být slyšeno vždy.⁶¹ Samozřejmě za předpokladu, že samo vyjádřit svůj názor chce, jelikož je to jeho právem, nikoliv povinností, tudíž se může svého práva bez nepříznivých následků vzdát. Ale i přesto má stát jednoznačnou povinnost zajistit nezletilému dítěti příznivé podmínky k realizaci jeho práva být slyšeno⁶². Tento názor podporuje i Ústavní soud, jež konstatoval, že dítě není pouhým objektem a pasivním pozorovatelem událostí, ale že je důležitým subjektem práva a účastníkem řízení.⁶³

Slyšení nezletilého dítěte by mělo probíhat na základě důkladné přípravy soudce již před samotným výslechem, získání dostatečných množství informací i mimo spisovou dokumentaci, také rodiče by měli být slyšeni ještě před výslechem dítěte, při kterém by jim mělo současně být sděleno jakým způsobem bude probíhat výslech jejich potomka a požádat je o to, ať dítě na výslech vhodně připraví⁶⁴. Soud by si měl taktéž v ideálním případě zjistit co nejvíce informací o tom, co dělá nezletilé dítě rádo ve svém volném čase.⁶⁵

2. 1. 4. K ovlivnění názoru nezletilého dítěte jedním z rodičů

Jak již bylo zmíněno, názor nezletilého dítěte může být jedním z rodičů, obzvláště tím, který má zásadní vliv na jeho výchovu, zneužit k tomu, aby nepřímo ovlivnil vývoj řízení, a to jak řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, tak řízení ve věci samé. Nezletilé dítě se dokonce může bát toho, že vyjádřením svého názoru, ublíží tomuto rodiči. K čemuž se vyjádřil i tehdejší veřejný ochránce práv Motejl Otakar, jenž je toho názoru, že *„citová povahová nevyrovnanost v době dospívání může být faktorem, který činí hodnotu jejich výpovědi zcela nevěrohodnou. Je vždy potřeba mít na paměti, že dítě je korumpovatelné (během výchovného procesu si dítě musí osvojit řadu návyků, řadu povinností, musí vyspívat morálně, respektovat hranice, pravidla, normy, druhé osoby apod.) a vydíratelné (během procesu svého citového vyspívání a zranění je dítě zvyčené důvěřivé, sugestibilní, zapálené pro spravedlnost, zranitelné a i bezbranné vůči citovému vydírání,*

⁶⁰ K tomu bod 62 Rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Havelka a ostatní proti České republice ze dne 21. června 2007, sp. zn. 23499/06.

⁶¹ KORNEL, Martin. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha : Portál, 2015, s. 69.

⁶² Výbor pro práva dítěte, Organizace spojených národů. *Všeobecný komentář ke Úmluvě o právech dítěte č. 12*. Právo dítěte být slyšeno. Ženeva: 2009, s. 66, [cit. 20. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>

⁶³ Viz. Nález Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08.

⁶⁴ Pozn. autorky: Což bude v některých případech nemyslitelné a neproveditelné.

⁶⁵ TUNKL, Martin. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 789 - 790.

kteřé samozřejmě ani neproblédne)“⁶⁶ Motejl Otakar taktěž velice dobře shrnuje problematiku výpovědi dítěte s ohledem na její věrohodnost. Ve svém stanovisku se opírá o výzkum mezi dětmi různé věkové skladby, ve kterém je posuzována věrohodnost výpovědi dítěte s ohledem na jeho věk. Dle jeho názoru založeném na uvedeném výzkumu je výpověď dítěte nejvěrohodnější v období mezi devátým a jedenáctým rokem. Dle autorčina názoru je nepochybně převelice zajímavé, že věrohodnost chlapců trvá přibližně do jejich čtrnácti let, zatímco u dívek již kolem jedenáctého roku jejich života přestává být jejich výpověď věrohodnou. Dle tohoto výzkumu jsou děvčata v daném věku vysoce emocionální a současně se v nich již probouzí sexuální zvědavost, proto jsou si na rozdíl od chlapců schopny v dřívějším věku předpřipravít svou výpověď založenou na jejich citovém vztahu k rodičům a té se držet. Ačkoliv má nezletilé dítě právo na vyjádření se v řízení, které se ho dotýká, je pro soudy nutné držet si od těchto výpovědí odstup, jelikož dítě je navíc korumpovatelné, vydíratelné a programovatelné.⁶⁷ Dle jiného názorového proudu je nezletilé dítě snadno ovlivnitelné dokonce až do patnácti let věku, ve vyšším věku je ovlivnitelnost dle tohoto názorového proudu způsobena převážně tím, že se nezletilé dítě snaží vyjádřit svůj vzdor, případně z toho, že řekne nepravdu, aby mohlo těžit z darů a výhod obdrženyých za odměnu od rodiče, jemuž svým lhaním pomůže. Současně je věk patnácti let i věkem, kdy nezletilé děti dávají více průchod svým pocitům než objektivní realitě.⁶⁸

K jednotlivým stupňům ovlivňování uvádí Rusý Pavel, že existují celkem tři stupně, které nazývá jemnými typy ovlivňování, středními typy ovlivňování, a nakonec i intenzivní typy ovlivňování. Do metod jemných typů ovlivňování řadí ovlivnění aktuálním stavem, dále omezením kontaktu rodiče s dítětem, hovory dospělých a v některých případech i prezentováním vlastního názoru rodiče dítěti. Ovlivnění aktuálním stavem⁶⁹ považuje za nejčastější druh ovlivnění obzvláště v prozatímních úpravách poměrů dítěte, jelikož rodič nemusí dítě ani ovlivňovat, aby k němu docházelo. Nezletilé dítě si dle něj podvědomě navyklo na současný stav, kdy nemá možnost vyzkoušet si péči v podobném rozsahu u nepečujícího rodiče, a obává se, že by byly narušeny jeho zvyky.⁷⁰ Tohoto ovlivnění se dle autorky této diplomové práce dá vyvarovat za předpokladu, že soud zachová v nařizeném předběžném opatření o styku dítěte s nepečujícím rodičem vyvážený

⁶⁶ Viz. MOTEJL, Otakar. In MOTEJL, Otakar a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 63. [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na < https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/sborniky_stanoviska/Rodina_a_dite.pdf>.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ MATOUŠEK, Oldřich. Rodičovství po rozvodu a jeho hodnocení. *Právo a rodina*, 2014, č. 7, s. 12.

⁶⁹ Další jemnější typy ovlivňování nebudou v této diplomové práci rozebírány a to s ohledem na její rozsah a téma, dle autorky postačí je-li tato problematika alespoň v hrubých rysech nastíněna.

⁷⁰ RUSÝ, Pavel. Spory o děti – postavení dítěte v soudním řízení. *Soukromé právo*, 2019, č. 1, s. 25.

rozsah péče. Tím nezletilé dítě bude moci i v dalších řízeních o návrzích na vydání předběžných opatření vyjádřit svůj názor, jež se bude zakládat na objektivní realitě.

Mezi středně intenzivní typy ovlivňování řadí Rusý Pavel vytvoření koalice mezi rodičem a dítětem, negativní informování o druhém rodiči, citové vydírání a nátlak ze strany rodiče, upevňování vyžadovaných projevů dítěte, způsob výchovného vedení a uplácení dítěte.⁷¹ Za nejvíce problematické považuje autorka diplomové práce citové vydírání jedním z rodičů a negativní informování o druhém rodiči. Oba tyto typy ovlivňování velmi často provádí rezidentní rodič, díky čemuž má nerezidentní rodič při případném zjišťování názoru nezletilého dítěte v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření již od počátku ztíženou pozici, jelikož se dítě ovlivněné i neverbálními projevy rezidentního rodiče bojí vyjádřit svůj opravdový názor. Autorku diplomové práce taktéž velmi zaujala zmínka Rusého Pavla, který jako jeden ze skutkově emocionálně nejsilnějších případů negativního informování dítěte o druhém rodiči označil ten, ve kterém jeden z rodičů nejenže označoval druhého rodiče za ďábla, ale dokonce donutil nezletilé dítě tohoto „ďábla“ nakreslit na papír, aby ho mohli následně společně rituálně upálit, což také udělali.⁷²

Mezi intenzivní typy ovlivnění jsou Rusým Pavlem řazeny přímá hrozba, emocionální hrozba, odmítnutí a postavení dítěte do nutnosti volby. Bohužel soudy a často ani pracovníci OSPODu nemají psychologické vzdělání, proto nezkoumají, co za tvrzením nezletilých dětí stojí, což je velmi nebezpečná praxe, ve které bohužel bývá, co se týče výsledku sporu, úspěšnější ten z rodičů, jehož se dítě více bojí.⁷³

2. 1. 5. Navrhované řešení dle autorky

Autorka diplomové práce záměrně ke své analýze zvolila soudní rozhodnutí, ve kterých byly účastníky nezletilé děti, které již byly schopny vyjádřit svůj názor, kdy v žádném z těchto rozhodnutí Ústavní soud otázku přípustnosti výslechu dítěte nehodnotil, tudíž ani nezpochyboval.

Jaká je tedy odpověď na výzkumnou otázku, zda musí soud slyšet nezletilého metodou přímého výslechu v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, vždy bezpodmínečně, či zda může od přímého slyšení nezletilého v některých případech upustit? Tato výzkumná otázka je zodpovídána i s ohledem na možné ovlivnění ze strany rodičů nezletilého či jiné osoby mající na něj vliv, což dopadá na vzájemný vztah jak mezi rodiči a nezletilým, tak i mezi rodiči navzájem.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž.

S ohledem na limitaci délky⁷⁴ pro rozhodnutí soudu v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, jež je stanovena jako bezodkladná či do sedmi dnů od podání návrhu, není-li v daném případě nebezpečí z prodlení, zdá se na první pohled téměř nemožné, stanovit soudu povinnost vyslechnout každého nezletilého metodou přímého výslechu. Ale je tomu opravdu tak? Vždyť i v rozebíraném nálezu Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. II. ÚS 1931/17, Ústavní soud konstatoval, že obecné soudy ve svém rozhodování pochybily, jelikož neumožnily nezletilým synům vyjádřit svůj názor na prozatímní úpravu poměrů k jejich otci a matce, týkající se péče a styku. A konstatoval, že i tří denní lhůta, která uběhla od podání návrhu na vydání předběžného opatření do vydání samotného usnesení, byla v daném případě dostatečná. Autorka si ovšem uvědomuje, že i zákonná sedmi denní lhůta, kterou by dle citovaného nálezu měl mít každý soud k výslechu dítěte, může být obtížná dodržet. Proto by navrhovala tak aby byl naplněn smysl a účel institutu předběžného opatření, jímž je co nejrychlejší prozatímní úprava poměrů mezi účastníky,⁷⁵ ponechat totožnou lhůtu k rozhodnutí soudu, nicméně zákonem by současně stanovila i jakousi „dodatečnou“ lhůtu k výslechu nezletilého dítěte, kdy by se jeho samotný výslech mohl konat až po vydání usnesení o předběžném opatření. Lhůtu k dodatečnému výslechu nezletilého navrhuje autorka převzít z § 459 odst. 1 z. ř. s., jelikož když v řízení o nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte je lhůta maximálního trvání předběžného opatření jednoměsíční, kdy má následně soud důvody trvání předběžného opatření znovu posoudit⁷⁶ a případně ho může znovu prodloužit, tak je dle jejího názoru logické, ať i v řízení o nařízení obecného předběžného opatření upravujícího poměry dítěte může soud vyslechnout dítě ve stejné lhůtě.

Autorka se zcela neztotožňuje s názorem Ústavního soudu, jež vyjádřil ve svém usnesení ze dne 14. května 2020, sp. zn. III. ÚS 1087/20, ve kterém konstatoval, že právo dítěte být slyšeno je naplněno i nepřímým slyšením, kdy soud názor dítěte zjistí ze spisové dokumentace přečtením výslechů či jiných poznatků OSPODu či dalších v usnesení jmenovaných institucí. A to zejména s ohledem na současnou digitalizaci státní správy, kdy by soud nemusel provádět výslech nezletilého dítěte za podmínky jeho přítomnosti v soudní síni, ale i prostřednictvím video hovoru, takže by bylo velmi jednoduché takové přímé slyšení provést.

S ohledem na uvedené názory navrhuje autorka diplomové práce změnit současné znění § 75c odst. 3 o. s. ř.⁷⁷ na „*O návrhu na nařízení předběžného opatření týkajícího se úpravy poměrů dítěte rozhodne předseda senátu výslechem dítěte před rozhodnutím o návrhu na vydání předběžného opatření.*“ A současně

⁷⁴ Viz. § 75c odst. 2 o. s. ř.

⁷⁵ ŠINOVA, Renáta a kol. Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 122.

⁷⁶ Pozn. autorky: Což může i výslechem dítěte.

⁷⁷ Znějící „*O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodne předseda senátu bez slyšení účastníků.*“

navrhuje přidat nový odst. 4 znějící: „*Nebude-li možné dítě vyslechnout do vydání usnesení o předběžném opatření, je předseda senátu povinen vyslechnout dítě dodatečně ve lhůtě 1 měsíce od vydání usnesení o předběžném opatření*“. Současně je autorka toho názoru, že soudci by kvůli možnému ovlivňování dítěte jeho rodiči měli pravidelně absolvovat kurzy, které jim pomůžou odhalit manipulativní praktiky, ale je si velice dobře vědoma toho, že se jedná pouze o doporučení, jelikož soudcům sice ze zákona⁷⁸ vyplývá povinnost soustavného vzdělávání, nicméně nemůže být žádným způsobem vynucována.

Dle autorky diplomové práce na základě výše uvedené analýzy musí soud slyšet nezletilého metodou přímého výslechu v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, a to vždy bezpodmínečně.

2. 2. Problematika využití obecného předběžného opatření v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte

Ačkoliv je více než sedm let v účinnosti z. ř. s., tak se názory na to, zda lze ve věci péče o nezletilé v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření vydat usnesení o nařízení obecného předběžného opatření stále různí a odborná veřejnost není schopna dohodnout se na jednotném stanovisku. Proto může být pro rodiče nezalého práva složité rozhodnout se, zda má podat návrh na nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě prostřednictvím § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř. či prostřednictvím § 452 an. z. ř. s., tak aby měl šanci, že soud jeho návrhu vyhoví, jelikož předpoklady nařízení obou předběžných opatření jsou odlišné, jak je shrnuto a vysvětleno v první kapitole této diplomové práce věnující se právě předpokladům nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé.

Autorka diplomové práce má za to, že nejpodstatnějším rozdílem v případě podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě bude tzv. odůvodněnost zásahu soudu, která u obecného předběžného opatření bude nutné odůvodnit potřebou zatímního upravení poměrů účastníků nebo existencí obavy, že by byl výkon soudního rozhodnutí ohrožen, zatímco u zvláštního předběžného opatření bude nutná odůvodnit ocitnutí se nezletilého dítěte ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo tím, že je život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo že byl již narušen.

Výzkumnou otázkou v této podkapitole je, zda je možné nařídit obecné předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.

⁷⁸ Viz. § 82 odst. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2. 2. 2. Nález Ústavního soudu podporující argumenty pro využití obecného předběžného opatření i za naplnění podmínek pro nařízení zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě

Jak již bylo zmíněno v úvodu této diplomové práce, tak níže rozebíraný Nález Ústavního soudu je opravdu velice aktuální, jelikož jeho vyhlášení je datováno k 4. únoru letošního roku.

Stěžovatelka je matkou dvou nezletilých dětí, dcery a syna, které s ohledem na složité rodinné vztahy, sice byly Okresním soudem Brno – venkov po rozvodu svěřeny do její péče, ale jejich styk s otcem probíhal pouze v Krizovém centru. Bývalí manželé museli společně navštěvovat párové terapie po dobu celých dvanácti měsíců, což dokládá zpřetrhané vazby v rodině, které negativně ovlivňují nezletilé děti. Jak Okresní soud Brno – venkov, tak následně i Krajský soud v Brně vyvinuly snahu, aby tyto vztahy napravily, a to za využití velkého množství prostředků, bohužel ani to nepomohlo, což vyústilo v to, že stěžovatelce byla uložena předběžným opatřením povinnost absolvovat další terapie a posléze byl otcí upraven styk s jeho dětmi tak, že mohl probíhat s každým z dětí odděleně a bez využití elektronických prostředků s tím, že jak otcí, tak stěžovatelce byla uložena povinnost zúčastnit se dalších společných rodinných terapií. Když ani tyto prostředky nepomohly, tak Krajský soud vydal nové usnesení o nařízení obecného předběžného opatření, ve kterém na základě § 201, § 102 odst. 1 a odst. 3 a § 75c o. s. ř. rozhodl o umístění nezletilých dětí na dobu šesti měsíců do Centra sociálních služeb, příspěvkové organizace, Krizového centra pro děti a dospívající.⁷⁹ Stěžovatelka tento postup namítala a argumentovala tím, že mělo být využito zvláštní předběžné opatření.

Stěžovatelka namítala neexistenci zákonného podkladu pro nařízení obecného předběžného opatření, a to s ohledem na ochranu zájmů dítěte, kterým je bezesporu nutné poskytnout vyšší míru ochrany než zájmům dalších účastníků řízení. Tím bylo dle jejího názoru zasaženo jak do jejího rodičovského práva, tak i do práva obou jejích dětí na rodinný život.⁸⁰

Ústavní soud konstatoval, že stěžovatelčina stížnost je mimo jiné: „*založena právě na nesouhlasu stěžovatelky s postupem krajského soudu při vydání napadeného předběžného opatření, když tvrdí, že vydání předběžného opatření nemělo zákonný podklad vyžadovaný podle čl. 2 odst. 2 Listiny, jelikož bylo vydáno neústavně podle příslušných ustanovení občanského soudního řádu, namísto § 452 až 465 z. ř. s. Nutno zdůraznit, že jak z obsahu napadených rozhodnutí, tak ze shodného vyjádření účastníků, i též z vyžádaného soudního spisu, tato tvrzená skutečnost o aplikaci výhradně příslušných ustanovení občanského soudního řádu při vydání napadeného předběžného opatření skutečně vyplývá.*“ Postoj Ústavního soudu se opírá o zásadu *lex specialis derogat legi generali* a problematiku uzavírá tím, že úprava z. ř. s. se aplikuje za předpokladu, že je

⁷⁹ V textu diplomové práce dále jen „krizové centrum“.

⁸⁰ Otec se v tomto případě k návrhu stěžovatelky nepřipojil.

daná otázka vyčerpávajícím způsobem upravena v samotném z. ř. s. Oba předpisy společně se aplikují za situace, kdy je daná otázka v z. ř. s. řešena pouze okrajově.⁸¹

Ústavní soud ve svém nálezu dále uvedl, že zvláštní předběžné opatření je institut výjimečný a jako takový slouží k řešení nejzávažnějších otázek, proto soudy i nadále mohou nařizovat obecná předběžná opatření ve věci úpravy poměrů dítěte, kdy na užití toho, kterého z nich budou ukazovat konkrétní okolnosti daného případu. Současně uznal, že nalézt jednoznačnou hranici mezi tím, kdy je potřeba nařídít obecné předběžné opatření a kdy zvláštní předběžné opatření, činí v praxi rozsáhlé problémy. Dle názoru Ústavního soudu byly v tomto případě naplněny předpoklady § 452 z. ř. s. k vydání usnesení o nařízení zvláštního předběžného opatření, a to zejména s ohledem na akutní ohrožení příznivého vývoje obou nezletilých, kdy u syna bylo dokonce ohroženo jeho zdraví, což bylo prokázáno jeho neúspěšným pokusem o sebevraždu.

Dle názoru Ústavního soudu mohou obecné soudy nařídít obecné předběžné opatření i za předpokladu, že jsou naplněny podmínky k nařízení zvláštního předběžného opatření, ovšem pouze za současného předpokladu dodržení kogentních pravidel vyplývajících z § 459 odst. 1 a 460 odst. 1 z. ř. s. Což ve stěžovatelčině případě nebylo naplněno, jelikož soud stanovil délku trvání předběžného opatření na šest měsíců, když délka nařízení zvláštního předběžného opatření vyplývající z uvedených ustanovení činí jeden měsíc, kterou lze po důkladném posouzení každý měsíc prodlužovat. Krajský soud v Brně by tedy postupoval ústavně konformně pokud by v souladu s kogentním ustanovením § 459 odst. 1 z. ř. s. stanovil délku obecného předběžného opatření na jeden měsíc a poté by tuto délku po důkladném zvážení všech okolností prodloužil dle § 460 odst. 1 z. ř. s.

Ústavní soud závěrem konstatoval porušení práva stěžovatelky a dvou vedlejších účastníků, jejich dětí, na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny ve spojení s právem vedlejších účastníků podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.⁸²

2. 2. 2. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králově podporující argumenty pro využití pouze zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě

Krajský soud v Hradci Králové jakožto odvolací soud vyhověl ve svém usnesení odvolatelce, která byla v daném případě babičkou nezletilého dítěte. V rozebíraném usnesení bylo hlavním tématem chování nezletilého dítěte, se kterým měla jeho babička při péči o něj dlouhodobé výchovné problémy, které ovšem nebyly důvodem pro vydání usnesení o nařízení obecného předběžného opatření, kterým Okresní soud v Náchodě, svěřil nezletilého do péče Dětského

⁸¹ V souvislosti s tím Ústavní soud upozorňuje na to, že ačkoliv to z § 1 odst. 2 ani z § 3 z. ř. s. výslovně nevyplývá, tak je nade vše jasné, že z o. s. ř. nelze užít postupy a pravidla, jež jsou neslučitelná s povahou zvláštních řízení upravených v z. ř. s.

⁸² Viz. Nález Ústavního soudu ze dne 2. února 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20.

domova se školou. Důvodem pro nařízení předběžného opatření v tomto případě bylo jeho podezření ze sexuálního zneužívání.

Odvolací soud ovšem konstatoval, že nejen v tomto případě, ale v každém obdobném případě mají soudy postupovat tak, že dočasné odebrání dítěte z péče rodičů⁸³ může proběhnout pouze na základě zvláštního předběžného opatření, kdy pro tento postup argumentoval nutností dodržování kogentních pravidel uvedených v § 459 odst. 1 a § 460 odst. 1 z. ř. s., čímž budou jednoznačně stanovena pravidla pro nařízenou ústavní péči a okresní soud je nebude moci obejít tím, že ji vyhlásí usnesením o nařízení obecného předběžného opatření, čímž by hrozil déletrvající pobyt nezletilého v Dětském domově.⁸⁴

2. 2. 3. Usnesení Ústavního soudu

Toto usnesení Ústavního soudu se od předcházejících dvou judikátů liší tím, že ačkoliv se taktéž věnuje, zda lze rozhodnout ve věci úpravy poměrů dítěte na základě obecného či zvláštního předběžného opatření, tak v něm není řešeno odebrání dítěte z péče rodičů či babičky na dočasnou dobu, ale předání dítěte do péče jednoho rodiče předběžným opatřením, což je nepochybně nesrovnatelně menší zásah do života nezletilého dítěte než umístění do ústavu. Ale i přesto je více než vhodné ho v této diplomové práci zmínit, jelikož se zabývá problematikou § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013⁸⁵. Kdy dává odpověď na otázku, zda přesunutí úpravy zmíněného paragrafu do z. ř. s. automaticky znamená i to, že současná právní úprava, neumožňuje při rozhodování o nařízení předběžného obecného opatření ve věci péče o dítě využít právní úpravu § 74 an. o. s. ř. a předpokládá v této problematice pouze využívání zvláštních předběžných opatření.

V daném případě každý z bývalých manželů požadoval svěřeni nezletilých dětí do své péče a v průběhu řízení stěžovatel navrhl Okresnímu soudu v Českých Budějovicích nařízení předběžného opatření spočívajícího ve svěřeni dětí na stanovenou (eventuálně) celou dobu probíhajícího řízení do své výlučné péče. Tento návrh byl soudem zamítnut s odůvodněním, že by vydání usnesení o nařízení předběžného opatření v rozsahu požadovaném rodičem de facto nahrazovalo rozhodnutí ve věci samé, což následně potvrdil i Krajský soud v Českých Budějovicích coby soud odvolací.

V souběžně probíhajícím řízení o návrhu na nařízení obecného předběžného opatření k návrhu matky, soud jejímu návrhu vyhověl s tím, že s ohledem na stupňující se nestandardní chování stěžovatele, který se např. před dětmi negativně vyjadřuje o matce, vyvstala potřeba prozatímní

⁸³ V našem případě z péče babičky.

⁸⁴ Viz. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. ledna 2015, sp. zn. 21Co 14/2015.

⁸⁵ Citace § 76 odst. 1 písm. o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013 : „Předběžným opatřením může být účastníku uloženo zejména, aby odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud“.

úpravy péče o dítě tím způsobem, že byly svěřeny do její výlučné péče. Toto usnesení potvrdil následně i krajský soud.

Stěžovatel spatřuje pochybení obecných soudů v tom, že neochránily vzájemné právo otce a nezletilých dětí na péči, kdy mimo jiné argumentoval tím, že když soudy rozhodovaly dle § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř., tak tím de facto rozhodovaly na základě již neplatného ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013, namísto dle jeho názoru správného ustanovení § 452 z. ř. s. Se stěžovatelovo námitkou se Ústavní soud neztotožňuje, když konstatuje, že „*zrušení § 76 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013, k němuž došlo novelou provedenou zákonem č. 293/2013 Sb., neznamená, že současná zákonná úprava neumožňuje zatímně upravit otázku péče o nezletilé. Ostatně pokud by tomu tak bylo, nepřicházelo by v úvahu ani vyhovění návrhům stěžovatele na vydání předběžného opatření. V projednávané věci není pochyb, že předběžné opatření bylo vydáno na základě § 76 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu, ve znění po uvedené novelizaci. Stejně tak mělo zákonný základ následné předběžné opatření, kterým byl dočasně upraven styk mezi otcem a jeho nezletilými dětmi*⁸⁶.

2. 2. 4. Předpoklady nařízení zvláštního předběžného opatření v kontextu odůvodněnosti zásahu

Jak bylo avizováno již v podkapitole 1. 6. Stručné vymezení rozdílů mezi zvláštním předběžným opatřením a obecným předběžným opatřením, tak na tomto místě bude konkrétněji vysvětlen rozdíl odůvodněnosti zásahu při nařizování obecného a zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé děti, jelikož znalost tohoto rozdílu je potřebná k zodpovězení zvolené výzkumné otázky.

V případě zvláštního předběžného opatření je potřeba osvědčit potřebnost zásahu soudu tím, že se nezletilé dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče, či že je jeho život, vývoj⁸⁷ nebo jiný důležitý zájem buďto vážně ohrožen, či dokonce již narušen⁸⁸. Pro shledání nedostatku řádné péče není významné na základě jakého důvodu není péče prováděna řádně, může jím být jak samotné zanedbání řádné péče, tak i nepřítomnost pečující osoby z důvodu dlouhodobé hospitalizace v nemocnici,⁸⁹ či fyzické případně i psychické týrání dítěte, nebo pokud dítě trpí pohlavním

⁸⁶ Viz. Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 1534/15.

⁸⁷ A to jak tělesný, tak i emocionální a mravní vývoj. Viz. např. STAVINHOVÁ, Jaruška. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné - praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015, s. 766.

⁸⁸ ČUHELOVÁ Kateřina, PONDIKASOVÁ Tereza. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na < https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c_72703 >.

⁸⁹ Viz. STAVINHOVÁ, Jaruška. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné - praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015, s. 766.

zneužíváním.⁹⁰ Pro zajímavost autorka diplomové práce uvádí i další důvody pro vydání zvláštního předběžného opatření stanovené výše popisovaným nálezem Ústavního soudu, který má za to, „že obroženi a již existující narušení normálního vývoje dítěte může nastat například v situaci, kdy rodiče nejsou schopni zajistit, aby dítě plnilo povinnou školní docházku, nebo jde o dítě rodičů, kteří jej nutí ke drobné pouliční kriminalitě či prostituci. Vyjimečně by mohlo jít i o děti, u nichž rodiče rezignovali na výchovu, tolerují jejich naprostou závislost na počítačích, působí katastrofálními stravovacími návyky abnormální obezitu dítěte obrožující jeho zdraví apod. Do kategorie obroženi a již existujícího narušení důležitého zájmu dítěte mohou spadat (nebudou-li již spadat do kategorie předchozí) případy, kdy např. rezidentní rodič úmyslně izoluje dítě od rodiče nerezidentního, vyvolává v dítěti úzkostné stavy před stykem s druhým rodičem vedoucí až ke duševní poruše. Může to být i případ dítěte, které již v útlém věku projevuje virtuózní nadání ke hře na hudební nástroj nebo jiný mimořádný (sportovní či umělecký) talent, který jeho rodiče, na rozdíl od prarodičů, odmítají jakkoli podporovat“.⁹¹ S ohledem na tento doslovný výčet je autorka toho názoru, že zvláštní předběžné opatření dle § 452 z. ř. s. je procesním odrazem hmotněprávní úpravy předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, kterou nalezneme v § 924 o. z., na základě čehož můžeme jeho výklad koncipovat poměrně extenzivně.

Dle některých autorů⁹² je zvláštní předběžné opatření upravující poměry dítěte natolik mimořádným opatřením, že v případě ocitnutí se dítěte v nedostatku řádné péče, nemusí soud vždy využívat tento procesní institut a může o úpravě poměrů dítěte rozhodnout i nařízením obecného předběžného opatření, čímž se automaticky rozšíří okruh účastníků, jež mohou disponovat s návrhem na zahájení řízení ve věci. K tomuto rozdílu je vhodné uvést příklad, kdy, pokud dítě „pouze“ vynechává školní docházku, tak ho postačí odevzdat do péče jiné osoby, jež na něj může mít lepší vliv prostřednictvím institutu obecného předběžného opatření. Zatímco pokud vynechávání školní docházky podporuje experimentováním s drogami, tak je nutné odevzdat ho do péče jiné osoby prostřednictvím institutu zvláštního předběžného opatření. Naopak jiní autoři konstatují, že odebrání dítěte a jeho svěření do péče speciálně ústavu nebo jemu podobnému zařízení, nepřichází prostřednictvím institutu obecného předběžného opatření v úvahu, a to ani za méně mimořádných okolností. Tedy, že musí být vždy užito zvláštní předběžné opatření, a to na základě zásady *lex specialis derogat legi generali*.⁹³

⁹⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1053.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. února 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20.

⁹² K tomu např. JIRSA Jaromír. In. JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 25. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/1awText/13/209/1/2?vtextu=soudcovsky%20komentar%20#lema0>.

⁹³ K tomu například KRÍSTEK, Adam. *Stručně o soudních předběžných opatřeních. Právo a rodina*, 2017, č. 1, s. 9-15.

2. 2. 5. Vztah mezi z. ř. s. a o. s. ř. ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte

Jelikož je v této části řešena výzkumná otázka řešící vztah obecného předběžného opatření a zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte v kontextu aktuální judikatury, je podstatné obsáhnout v této diplomové práci tuto otázku i odkazem do aktuální komentářové literatury, kdy bude autorkou zmíněn názor ústavního soudce Jaromíra Jirsy, jež si s ohledem na svou praxi vytvořil na danou problematiku poměrně jasný a současně i stručně formulovatelný názor, ačkoliv sám uznává, že pro obecné soudy je často složité správně vyložit vztah mezi těmito procesními předpisy.⁹⁴ Obecné ustanovení o předběžných opatřeních umožňuje dle § 12 odst. 1, věta před středníkem, z. ř. s. soudu nařídít u beznávrhových řízení bez návrhu i předběžné opatření. A jelikož je řízení ve věcech péče soudu o nezletilé zpravidla beznávrhové, znamená to, že smí soud nařídít předběžné opatření i bez návrhu účastníků či třetí osoby, respektive, že je k tomu s ohledem na zásadu vyšetřovací,⁹⁵ která se v řízeních o nařízení zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé vyskytuje, povinen. Dle Jirsy Jaromíra s ohledem na to, že soud k nařízení zvláštního předběžného opatření žádný návrh nepotřebuje, lze logickým výkladem dovodit, že podnět k zahájení řízení o nařízení tohoto zvláštního předběžného opatření může podat kterákoli osoba a soud je povinen se jejím návrhem zabývat. Dle § 1 odst. 2 a 3 z. ř. s. je stanoveno, že se může za současného naplnění některých předpokladů subsidiárně užit o. s. ř. jakožto generální úprava procesního práva, což lze vztáhnout i na problematiku předběžných opatření, tudíž § 76 o. s. ř. lze proto aplikovat i na úpravu poměrů nezletilého dítěte. Když Jirsa Jaromír argumentuje výrazem „*exiména*“ citovaného ustanovení⁹⁶, vypovídá to o jeho demonstrativním výčtu, proto může soud i na základě obecného předběžného opatření odevzdat nezletilé dítě do péče někoho jiného⁹⁷. Dalším argumentem pro úpravu péče o nezletilé dítě prostřednictvím nařízení obecného předběžného opatření je dle Jirsy Jaromíra i to, že na základě znění § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř. lze jeho prostřednictvím možno nejen odevzdat dítě do péče jiné osoby, ale současně i rychle změnit péči o toto dítě na návrh kohokoliv, nejen OSPODu.

2. 2. 6. Navrhované řešení dle autorky

Jaká je tedy odpověď na výzkumnou otázku, zda je možné nařídít obecné předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte?

⁹⁴Viz například JIRSA Jaromír. In. JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 25. dubna 2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/2?vtextu=soudcovsky%20komentar#lema0>>

⁹⁵ Pozn. autorky : Oproti tomu řízení o nařízení obecného předběžného opatření se uplatňuje zásada projednací.

⁹⁶ Viz. § 76 o. s. ř.

⁹⁷ Pozn. autorky: Případně i ústavního zařízení.

K zodpovězení výzkumné otázky je nejprve potřeba si vyjasnit, zda lze vůbec obecné předběžné opatření upravující poměry dítěte vydat. Rozebírané usnesení Krajské soudu v Hradci Králové ze dne 12. ledna 2015, sp. zn. 21 Co 14/2015, toto vylučuje, a to pouze na základě argumentace kogentními ustanoveními § 459 odst. 1 a § 460 odst. 1 z. ř. s., kdy vůbec nebere v potaz myšlenku, že by obecné soudy mohly při svém rozhodování o nařízení obecného předběžného opatření dle § 76 odst. 1 písm. e) z. ř. s. vzít v potaz i výše zmíněná kogentní ustanovení, od nichž se soudy při svém rozhodování nemohou odchýlit. Současně si dle autorčina názoru není soud vědom toho, jak dalekosáhlé dopady do praxe by mělo to, že by byla vydávána pouze zvláštní předběžná opatření upravující poměry dítěte. Představme si, že by v souladu s § 454 odst. 1 ve spojení s § 12 odst. 1 z. ř. s. mohl návrhy na nařízení předběžného opatření podávat pouze OSPOD či v některých případech by tato řízení mohl zahájit soud sám. Dle autorčina názoru by to vedlo k odepření ústavně garantovaného práva rodičů na výchovu jejich dětí,⁹⁸ kdy by v případě potřeby zatímní úpravy poměrů byly nuceni dávat podněty OSPODu, aby mohl zastupovat jejich zájmy, což by nepochybně vedlo k ještě většímu vyčerpání již tak pomalého OSPODu. Proto dle autorky diplomové práce lze obecné předběžné opatření upravující poměry dítěte nařídit.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2016, sp. zn. II. ÚS 1534/15, podporuje autorčino tvrzení o tom, že obecné předběžné opatření upravující poměry dítěte lze nařídit, jelikož to, že bylo novelou provedenou zákonem č. 293/2013 Sb., zrušeno ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013, neznamená, že současná zákonná úprava § 76 odst. 1 písm. e) o. s. ř. neumožňuje zatímně upravit otázku péče o nezletilého a nařizuje výlučné užívání zvláštních předběžných opatření.

Konečně se dostáváme k zodpovězení výzkumné otázky, kdy autorka souhlasí v současné době s nejaktuálnějším Nálezem Ústavního soudu ze dne 2. února 2021, sp. zn. IV. ÚS 3200/20 v tom, že rozhodne-li soud obecným předběžným opatřením i za situace, kdy jsou naplněny podmínky pro vydání zvláštního předběžného opatření, je povinen dodržet kogentní podmínky pro nařízení takového zvláštního předběžného opatření stanovené § 459 odst. 1 a § 460 odst. 1 z. ř. s. S ohledem na uvedené názory navrhuje autorka diplomové práce změnit současné znění § 76 o. s. ř. doplněním odst. 4 znějícího na: *„Předseda senátu při nařízení předběžného opatření týkajícího se úpravy poměrů dítěte dle § 76 odst. 1 písm. e) je povinen obsáhnout kogentní pravidla stanovená zvláštním právním předpisem.“*

Dle autorky diplomové práce je na základě výše uvedené analýzy možné rozhodnout obecným předběžným opatřením upravujícím poměry nezletilého dítěte i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry

⁹⁸ Viz. § 32 odst. 4 Listiny znějící: *„Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.“*

dítěte, a to za dodržení kogentních podmínek pro vydání zvláštního předběžného opatření stanovených v § 459 odst. 1 a 460 odst. 1 z. ř. s.

Závěr

S ohledem na tendenci vyšší rozvodovosti a rozchodů nesezdaných partnerů vychovávajících nezletilé děti je zřejmé, že návrhy na nařízení obecných předběžných opatření ve věci úpravy poměrů nezletilých dětí budou neustále narůstat. Jelikož se potřeba zatímní úpravy poměrů mezi rodiči a dětmi jenom osvědčuje, a to i přesto, že nařízené předběžné opatření výrazně ovlivní životy všech rodinných příslušníků, je velikou chybou, že se rodiče ani jejich děti nemohou spolehnout na předvídatelný postup soudu jako jedné ze záruk právní jistoty. Soudy často rozhodují nahodile a zcela odlišně, jak je zřetelně ukázáno na analýze judikatury provedené v této diplomové práci.

Cílem této diplomové práce bylo definovat, co to je institut tzv. obecných předběžných opatření upravujících poměry nezletilého dítěte dle § 86 o. s. ř. Z tohoto důvodu bylo v první kapitole této diplomové práce detailně rozebráno, jaké jsou zákonné předpoklady, které musí být naplněny k tomu, aby soud mohl vydat usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé. Hlavní tematickou částí této kapitoly byla právě obecná předběžná opatření upravující poměry nezletilého dítěte, ale v jejím závěru samozřejmě nebyla opominuta ani existence tzv. zvláštních předběžných opatření upravujících poměry nezletilého dítěte dle § 452 an. z. ř. s. Tato zvláštní předběžná opatření upravující poměry nezletilého byla ovšem vysvětlena velmi stručně s ohledem toho, že nejsou hlavním tématem práce. Proto byly vysvětleny pouze formou jejich odlišností od obecných předběžných opatření se zmínkou, že v případě potřeby jejich bližšího ozřejmění budou vysvětleny až na daném místě diplomové práce.

Což se následně také stalo, když v podkapitole 2. 2. věnující se problematice využití obecného předběžného opatření v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte bylo potřeba dovysvětlit za jakých podmínek může soud zasáhnout a nařídit zvláštní předběžné opatření. Z předpokladů stanovených § 452 odst. 1 z. ř. s. vyplývá, že tzv. odůvodněnost zásahu je jedna z věcí, kterou se zvláštní a obecná předběžná opatření ve věci péče o nezletilé liší, jelikož zvláštní předběžná opatření lze nařídit pouze očitne-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče, či ohrožení života, vývoje nebo je jiný jeho důležitý zájem buďto vážně ohrožen, či narušen.

Ve druhé a rozsahem nejdelší kapitole této diplomové práce se autorka zaměřila na rozbor aktuální judikatury k předběžným opatřením, kde mohla odpovědět na dvě výzkumné otázky, které si v úvodu práce položila a jejichž zodpovězení si kladla za cíl. Nejprve se věnovala první otázce, v níž zjišťovala, zda musí soud slyšet nezletilého metodou přímého výslechu v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímne upravuje jeho styk s rodiči, vždy bezpodmínečně či zda může od přímého slyšení nezletilého v některých případech upustit.

U první výzkumné otázky dospěla autorka k odpovědi, že pravidlo slyšení nezletilého metodou přímého výsledku v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, musí platit vždy. Jelikož v případě, že názor dítěte nebude v soudním řízení vyslechnut může to v nezletilém zakořenit nedůvěru v justiční systém, kdy se i v dospělém životě může cítit tak, že uplatňování jeho práva prostřednictvím soudů nemá smysl, jelikož soudu na jeho názoru nezáleží. Nicméně je potřeba stanovit k tomuto výsledku soudu takovou lhůtu, aby byl v reálu proveditelný, a proto de lege ferenda navrhuje autorka této diplomové práce změnit ustanovení § 75c odst. 3 o. s. ř. na „*O návrhu na nařízení předběžného opatření týkajícího se úpravy poměrů dítěte rozhodne předseda senátu výsledkem dítěte před rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření.*“ A současně navrhla přidat nový odst. 4 znějící: „*Nebude-li možné dítě vyslechnout do vydání usnesení o předběžném opatření, je předseda senátu povinen vyslechnout dítě dodatečně ve lhůtě 1 měsíce od vydání usnesení o předběžném opatření.*“

U výsledku dítěte je důležité uvědomit si, jak jsou děti lehce zneužitelné k tomu, aby zprostředkovaly názor jednoho z rodičů prostřednictvím manipulace, proto jsou v diplomové práci rozebrány i jednotlivé metody ovlivňování dítěte, a to s ohledem na jejich intenzitu v následujícím sledu jemné metody ovlivňování, střední metody ovlivňování a v neposlední řadě i intenzivní metody ovlivňování. K této odpovědi dospěla autorka diplomové práce díky rozebrání a následnému zanalyzování dvou judikátů, kdy první podporoval argumenty pro bezpodmínečné přímé slyšení nezletilého v řízení o nařízení předběžného opatření, kterým se prozatímně upravuje jeho styk s rodiči, když v něm bylo konstatováno, že neshledá-li soud žádné překážky (např. věku), musí umožnit nezletilému vyjádřit svůj názor v řízení, jež se ho týká, a druhý judikát tento argument nepodporoval z toho důvodu, že s ohledem na krátkou lhůtu pro rozhodnutí postačí, když se soud seznámí s názory dítěte prostřednictvím spisové dokumentace, kterou má k dispozici. Taktéž se věnovala právu nezletilého být slyšeno.

Poté se autorka diplomové práce zaměřila na druhou otázku, ve které se věnovala tomu, zda je možné nařídit obecné předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.

U druhé výzkumné otázky dospěla autorka k odpovědi, že obecné předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte je možné nařídit i za situace, kdy jsou naplněny zákonem stanovené podmínky pro nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, a to za současného dodržení kogentních podmínek pro nařízení zvláštního předběžného opatření stanovených v § 459 odst. 1 a 460 odst. 1 z. ř. s. Jelikož se obecné soudy neshodnou na tom, zda mohou při nařízení obecného předběžného opatření dle o. s. ř. aplikovat i úpravou obsaženou v z.

ř. s., jež je svým obsahem vůči o. s. ř. ve speciálním postavení, navrhuje autorka diplomové práce zmínku o tom, že za daných okolností musí obecné soudy kogentní pravidla stanovená v z. ř. s. dodržet, a proto de lege ferenda navrhuje změnit současné znění § 76 o. s. ř. doplněním odst. 4 znějícího na: „*Předseda senátu při nařízení předběžného opatření týkajícího se úpravy poměrů dítěte dle § 76 odst. 1 písm. e) je povinen obsáhnout kogentní pravidla stanovená zvláštním právním předpisem.*“ K této odpovědi dospěla autorka diplomové práce díky rozebrání a následnému zanalyzování třech judikátů, kdy první judikát podporoval argumenty pro využití obecného předběžného opatření i v případě naplnění podmínek pro nařízení zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě, za předpokladu dodržení kogentních pravidel vyplývajících z § 459 odst. 1 a 460 odst. 1 z. ř. s. Druhý judikát podporoval argumenty pro výlučné užití zvláštního předběžného opatření ve věci péče o nezletilé dítě, kde bylo pouze prosté konstatování, že soudy mají postupovat tak, že dočasné odebrání dítěte z péče rodičů může proběhnout pouze na základě zvláštního předběžného opatření. Třetí judikát se sice na rozdíl od dvou předchozích nevěnoval odebrání dítěte z péče rodičů, ale pouze předání dítěte do péče, ale autorce i přesto přišel velice důležitý, jelikož v něm bylo řešeno, zda je vůbec možné při nařizování předběžného opatření ve věci péče o dítě použít obecné předběžné opatření, když se § 76 odst. 1 písm. b) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, přesunul do z. ř. s. Soud shledal, že to možné je, čímž pomohl autorce zodpovědět výzkumnou otázku, protože pokud by obecné předběžné opatření nebylo možné naříditi ani ve věcech běžné úpravy péče o nezletilé, tak by bylo naprosto zbytečné věnovat se tomu, zda je možné využití obecného předběžného opatření v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte.

Autorka při provádění výzkumu narazila další zajímavou problematiku, která by si taktéž zasloužila provést řádný výzkum, nicméně v této práci na to bohužel již nezbylo místo. Příkladem problematika nutnosti složení jistoty při podání návrhu na nařízení zvláštního předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, která se na základě § 12 odst. 3 z. ř. s. u zvláštních předběžných opatření upravujících poměry dítěte neskládá. Kdy není jednotný názor odborníků na to, zda se při podání návrhu na nařízení obecného předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, musí jistota skládat, jelikož z jazykového výkladu ustanovení § 75b o. s. ř. věcné osvobození nevyplývá.⁹⁹ Dalším problémem je to, zda má být prostřednictvím nařízeného předběžného opatření upraven styk s rodičem pouze v nezbytné či nejširší možné míře, což považuje autorka za

⁹⁹ K tomu blíže např. JIRSA Jaromír. In. JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, [cit. 25. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/2?vtextu=soudcovsky%20komentar#lema0.>>

krucální problém, nicméně s ohledem na jeho rozsah by se mu musela věnovat tematicky celá diplomová práce.¹⁰⁰

¹⁰⁰ K tomu blíže například Nález Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2006, sp. zn. I. ÚS 618/05.

Seznam použitých zdrojů

1. Monografie

- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 304 s.
- STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Orbis, 1975, 491 s.
- SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech předběžných opatření*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013, 222 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 349 s.

2. Komentáře

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I (§ 1 až 78g o. s. ř.)*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2019, 536 s., [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/209/1/2?vtextu=soudcovský%20komentář#lema0>.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád I. Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2016, 1116 s., [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2?vtextu=praktický%20komentář#c72703>.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné - praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2015, 1012 s.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha : Portál, 2015, 255 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1627 s.

3. Odborné články

- ČAMDŽIČOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2019, č. 2, s. 243.
- JIRSA, Jaromír. Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžného opatření. *Právní prostor : Odborný kongres, 2015*, [cit. 17. dubna 2021]. Dostupné na <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni>.

- KRŽÍSTEK, Adam. Stručně o soudních předběžných opatřeních. *Právo a rodina*, 2017, č. 1, s. 9-15.
- MARÁDEK, David. Právní režim objasňování skutkového stavu v řízení o návrhu na předběžné opatření podle občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*, 2019, č. 1, s. 29.
- MATOUŠEK, Oldřich. Rodičovství po rozvodu a jeho hodnocení. *Právo a rodina*, 2014, č. 7, s. 12.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovských konfliktů. *Bulletin advokacie*, 2017, roč. 23, č. 12, s. 35.
- RUSÝ, Pavel. Spory o děti – postavení dítěte v soudním řízení. *Soukromé právo*, 2019, č. 1, s. 25.
- RUSÝ, Pavel. Spory o děti - předběžné úpravy. *Soukromé právo*, 2018, č. 9, s. 9.
- ŠÍNOVÁ, Renáta. Několik poznámek k použitelnosti obecného předběžného opatření v rámci péče soudu o nezletilé. *Soudní rozhledy*, 2019, č. 11-12, s. 353.
- WESTPHALOVÁ, Lenka. HOLÁ Lenka. Zapojování dětí do rozhodování ve věcech, které se jich týkají, v kontextu rodinné mediace. *Právní rozhledy*, 2019, č. 13 – 14, s. 470.

4. Sborníky

- MOTEJL, Otakar a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, 215 s. [cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/sborniky_stanoviska/Rodina_a_dite.pdf>.
- ROTREKLOVÁ, Eva a kol. *Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů. Sborník z XVI. celostátního semináře. Vztahy a vazby dítěte v náhradní rodinné péči a ústavní výchově*. Brno: Centrum Triáda, 2016, 50 s., [cit. 15. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.triada-centrum.cz/images/sbornik_II.pdf>.

5. Judikatura

- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 13 Co 651/94, ze dne 26. srpna 1994
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 46/95, ze dne 17. února 1995
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 221/1998, ze dne 10. listopadu 1999
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 237/2000, ze dne 21. března 2000
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 649/2001, ze dne 30. října 2001
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 618/05, ze dne 7. listopadu 2006
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Havelka a ostatní proti České republice sp. zn. 23499/06, ze dne 21. června 2007

- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1945/08, ze dne 2. dubna 2009
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 346/09, ze dne 3. září 2009
- Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 1 Cmo 162/2014-222, ze dne 29. září 2014
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2857/14, ze dne 23. října 2014
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1708/14, ze dne 18. prosince 2014
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 21Co 14/2015, ze dne 12. ledna 2015
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2394/16, ze dne 14. října 2016
- Usnesení Ústavního soudu , sp. zn. II. ÚS 1534/15, ze dne 6. prosince 2016
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1393/17, ze dne 29. června 2017
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1931/17, ze dne 19. prosince 2017
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1087/2020, ze dne 14. května 2020
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3200/20, ze dne 2. února 2021

6. Právní předpisy

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- Zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

7. Internetové zdroje

- Výbor pro práva dítěte, Organizace spojených národů. *Všeobecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 12. Právo dítěte být slyšeno*. Ženeva: 2009, s. 66, [cit. 20. dubna 2021]. Dostupné na <

<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>.

Abstrakt

Diplomová práce podrobně rozebírá institut obecného předběžného opatření upravujícího poměry dítěte dle § 86 odst. 1 písm. e) o. s. ř. A to jak předpoklady nařízení předběžného opatření ve věci péče o nezletilé, tak problematické aspekty vyskytující se v aktuální judikatuře.

Podrobněji se diplomová práce věnuje analýze problému slyšení dítěte a ovlivnění dítěte jeho rodiči a analýze otázky, zda lze obecné předběžné opatření aplikovat v případě naplnění podmínek zvláštního předběžného opatření ve věci úpravy poměrů nezletilého dítěte.

Abstract

The diploma thesis concentrates on institute of the general interim measure used for the provisional regulation of the circumstances of minors according to § 452 of the Code of Civil Procedure. The diploma thesis concentrates not only on preconditions for an interim measure but also on problematic aspects occurring in current case law.

The diploma thesis deals in more detail with the analysis of the problem of hearing a child and the influence of the child by his parents and the analysis of whether the general interim measure can be applied if the conditions of the special interim measure are met.

Klíčová slova

Předběžné opatření, obecné předběžné opatření, nezletilé dítě, judikatura

Key words

Interim measure, general interim measure, minor child, case law